

"KITOBLAR" MAVZUSIDA O'TKAZILGAN OCHIQ DARSNING METODIK TAHLILI: ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUV VA INTERAKTIV METODLARNING SAMARADORLIGI

Odinaxon Sultonova

Fargʻona davlat universiteti magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada 7-sinf o'zbek tili fani bo'yicha "Kitoblar" mavzusida o'tkazilgan bir soatlik ochiq darsning ilmiy-metodik tahlili keltirilgan. Dars ishlanmasi IMRAD tuzilmasida tahlil qilinib, pedagogik tajribaning maqsad va vazifalari, qo'llanilgan zamonaviy interaktiv metodlar (aqliy hujum, T-jadval, SWOT tahlili, Kinder metodi, Wordwall o'yini), o'quv jarayonining tashkil etilishi hamda kutilayotgan natijalarga erishilishi yoritilgan. Maqolada darsda qo'llanilgan tarqatma materiallar va vizual vositalar tahlil asosiga jalb etilgan.

Kalit so'zlar: ochiq dars, interaktiv metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, o'zbek tili ta'limi, SWOT tahlili, T-jadval, Wordwall, kitob mavzusi, 7-sinf, tarqatma material.

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлен научно-методический анализ открытого урока по теме «Книги» в 7 классе по предмету «Узбекский язык». Урок проанализирован в формате IMRAD: изложены цели и задачи, применённые современные интерактивные методы (мозговой штурм, Т-таблица, SWOT-анализ, метод «Киндер», игра Wordwall), организация учебного процесса, раздаточные материалы и достижение планируемых результатов.

Ключевые слова: открытый урок, интерактивные методы, компетентностный подход, узбекский язык, SWOT-анализ, Т-таблица, Wordwall, 7 класс.

ABSTRACT

This article presents a scientific-methodical analysis of an open lesson on the topic "Books" in the 7th grade Uzbek language class. The lesson plan is analyzed in IMRAD format, covering educational aims, interactive methods employed (brainstorming, T-chart, SWOT analysis, Kinder method, Wordwall game), learning process organization, handout materials, and the achievement of expected outcomes.

Keywords: open lesson, interactive methods, competency-based approach, Uzbek language teaching, SWOT analysis, T-chart, Wordwall, 7th grade.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy mahorati, darsni tashkil etish sifati va qo'llaniladigan pedagogik metodlarning samaradorligi alohida ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida ta'limni modernizatsiya qilish jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qurilgan, o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida ko'radigan zamonaviy dars modellari talab darajasiga ko'tarilmoqda.

O'zbek tili fani milliy o'zlikni asrash, til madaniyatini shakllantirish va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning asosiy vositasi sifatida maktab ta'limining markaziy o'rinlaridan birini egallaydi. Xususan, 7-sinf o'zbek tili darslari o'quvchilarda nutq madaniyati, matn bilan ishlash va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlashga yo'naltirilgan.

Ushbu maqolaning maqsadi — dars ishlanmasini IMRAD tuzilmasida ilmiy jihatdan tahlil qilish, qo'llanilgan interaktiv metodlar va tarqatma materiallarning pedagogik asosini ko'rsatish hamda bu tajribaning amaliy ahamiyatini baholashdan iborat.

MATERIAL VA METODLAR

Tadqiqot Materiali

Tadqiqot materialini sifatida umumiy o'rta ta'lim maktabida o'zbek tili fani o'qituvchisi tomonidan 7-sinf uchun tayyorlangan bir soatlik ochiq dars ishlanmasi xizmat qildi. Ishlanma quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: darsning maqsad va vazifalari (ta'limiy,

tarbiyaviy, rivojlantiruvchi); rivojlantirilishi mo'ljallangan kompetensiyalar ro'yxati; dars blok-chizmasi (6 bosqich, 45 daqiqa); har bir bosqichning batafsil metodologik tavsifi; qo'llanilgan interaktiv metodlar va amaliy jihatdan ishlab chiqilgan tarqatma materiallar majmuasi.

Darsning Maqsad va Vazifalari

Dars uch turdagi maqsad tizimiga asoslanib qurilgan. Ta'limiy maqsad: o'quvchilarga kitob va mutolaaning inson hayotidagi o'rni haqida tushuncha berish, matn mazmunini tushunish, asosiy fikrni ajrata olish va mavzu yuzasidan fikr bildirish ko'nikmalarini shakllantirish. Tarbiyaviy maqsad: o'quvchilarda kitobga mehr-muhabbat, mutolaa madaniyatini shakllantirish, jamoada ishlash, o'zaro hurmat va hamkorlik fazilatlarini mustahkamlash. Rivojlantiruvchi maqsad: mustaqil va ijodiy fikrlash, matn ustida ishlash, o'z fikrini erkin bayon etish ko'nikmalarini rivojlantirish, lug'at boyligini oshirish va nutq madaniyatini takomillashtirish.

Darsda to'rtta asosiy kompetensiya rivojlantirishga yo'naltirilgan: axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi; o'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi; ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi; milliy va umummadaniy kompetensiya.

Tarqatma Materiallar Majmuasi

Darsda o'qituvchi tomonidan maxsus ishlab chiqilgan yetti xil tarqatma material qo'llanildi. Har bir tarqatma ma'lum pedagogik maqsadni ko'zlagan holda tuzilgan va vizual jihatdan o'quvchilar uchun jozibali tarzda bezatilgan.

NATIJALAR

Darsning Tuzilishi va Vaqt Taqsimoti

Dars 6 bosqichda 45 daqiqa davomida o'tkazildi: tashkiliy qism (3 daqiqa); o'tilgan mavzuni takrorlash (8 daqiqa); yangi mavzuni tushuntirish (14 daqiqa); yangi mavzuni

mustahkamlash (15 daqiqa); dars yakuni va baholash (3 daqiqa); uyga vazifa berish (2 daqiqa).

O'tilgan Mavzuni Takrorlash: "Bilimdoni" va T-Jadval

"Kim topqir?" o'yini orqali uy vazifasini tekshirishda o'quvchilar "Bilimlar zanjiri" usuli asosida faoliyat olib boradi. Ushbu bosqichda qo'llanilgan "Bilimdoni" belgisi o'quvchilar uchun motivatsion ramz vazifasini o'taydi.

2-rasm. "O'tilgan mavzu bilimdoni" motivatsion belgisi

T-jadval metodi orqali o'tilgan "Eng g'aroyib g'ineschilar" mavzusi mustahkamlanadi. Tarqatmada Ginnes rekordlari haqidagi matn va "Kim?" — "Qanday natija?" ustunlaridan iborat jadval berilgan.

Natan Savayyya lego konstruktori detallaridan qurgan "betmobil"ni tufayli Ginnesning rekordlar kitobiga k'rgan. Nuxxa yaratilishiga uch oy vaqt va 500 ming detal ketgan. "Betmobil"ning uzunligi 5,5 metr bo'lib, 68 kilogramm og'irlikka ega.

Bred Ladner – Betmen buyumlaridan iborat eng katta kolleksiya egasi. U 1988-yildan buyon betmenlarni yig'a boshlagan.

Britaniyalik Jon Bimil mashhur bolalar avtomobili – "Cozy Couple"ning eng katta nusxasini yasashga muvaffaq bo'ldi.

T-jadval:
Tegishli javoblarni to'g'ri ustunga yozing.

Kim?	Qanday natija?

3-rasm. T-jadval tarqatmasi — "Kim?" va "Qanday natija?" ustunlari

Yangi Mavzu: Lug'at Ishi va Audio Mashq

Yangi mavzuni o'rganish bosqichida avval lug'at ishi o'tkaziladi. O'quvchilar mavzu bo'yicha yangi so'z va atamalarni o'rganadi: muallif, noshir, iqtisodiy, shuhrat, nashriyot, o'qimoq, mutolaa qilmoq. Tarjima mashqi tarqatmasida bu so'zlar rangli kartochkalar shaklida taqdim etiladi.

4-rasm. "Tarjima mashqi" — lug'at ishi tarqatmasi

Audio mashq bosqichida o'quvchilar Xudoyberdi To'xtaboyev haqidagi matnни o'qiydi va bo'sh qoldirilgan so'zlarni topib yozadi. Bu mashq o'quvchilarning diqqat, mantiqiy fikrlash va matnни tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

5-rasm. Xudoyberdi To'xtaboyev haqidagi audio mashq tarqatmasi (bo'shliqlarni to'ldirish)

"Savollar Jamadoni" Metodi

"Savollar jamadoni" metodi orqali o'quvchilar Xudoyberdi To'xtaboyevning "Sariq devni minib" asari yuzasidan olti savolga yozma javob beradilar: asarning chop etilish joylari, nusxa soni, yozilish muddati, rus tiliga tarjimon, kitob soni va ikkinchi kitobni maslahat bergan muallif.

6-rasm. "Savollar jamadoni" — "Sariq devni minib" asari yuzasidan savollar

Matnni Mustahkamlash: "Zanjir" O'qish va "To'g'ri-Noto'g'ri"

Darslik 1-mashqini "Zanjir metodi" asosida o'qish jarayonida o'quvchilar Jon Tolkin, Joan Rouling, Antuan de Sent-Ekzyuperi va Xudoyberdi To'xtaboyevning asarlari haqida ma'lumot oladi. Matn o'qib bo'lingach, "To'g'ri-noto'g'ri" topshirig'i bajariladi.

9-rasm. "Eng ko'p chop qilingan kitoblar" — rasmi tahlil tarqatmasi

SWOT Tahlili va "Kinder Metodi"

SWOT tahlili metodida o'quvchilar kitob va kitob mutolaasini to'rt yo'nalish bo'yicha tahlil qiladilar: kuchli tomonlari (S — Strong), kuchsiz tomonlari (W — Weakness), imkoniyatlar (O — Opportunity) va to'siqlar (T — Threat). Bu metod yuqori kognitiv darajadagi tahliliy va tanqidiy fikrlashni talab etadi.

10-rasm. SWOT metodi tarqatmasi — kitob va mutolaa tahlili

"Kinder metodi" yoki "Yarmini top" o'yinida o'quvchilar muallif nomi yozilgan bo'lak bilan unga tegishli asar nomini moslashtiradilar. Bu vizual gamifikatsiya usuli bilimlarni eslab qolish va tez fikrlashni uyg'unlashtiradi.

11-rasm. "Kinder metodi" — muallif va asar nomlarini moslashtirish o'yini

MUHOKAMA

Tarqatma Materiallarning Pedagogik Samaradorligi

Tahlil ko'rsatadiki, darsda qo'llanilgan sakkizta maxsus ishlab chiqilgan tarqatma material kompetensiyaviy yondashuv tamoyillariga to'la muvofiq tashkil etilgan. Ularning har biri muayyan pedagogik maqsadni amalga oshiradi. Tarjima mashqi lug'at boyligini oshiradi; T-jadval axborotni tizimli qabul qilishni o'rgatadi; savollar jamadoni yozma nutq va eslab qolish ko'nikmalarini o'stiradi; to'g'ri-noto'g'ri jadval taqqoslash va tanqidiy baholash qobiliyatini rivojlantiradi; rasmi tahlil vizual fikrlash va ijodkorlikni tarbiyalaydi; SWOT tahlili yuqori kognitiv darajadagi mulohazalarni shakllantirada; kinder metodi gamifikatsiya orqali motivatsiyani kuchaytiradi.

Bloom taksonomiyasi nuqtai nazaridan dars qurilishiga e'tibor qaratilsa, topshiriqlar kognitiv darajalar bo'yicha ketma-ket tashkil etilganligini ko'rish mumkin: bilish va tushunish (lug'at ishi, audio mashq), qo'llash (savollar jamadoni, T-jadval), tahlil (rasmi tahlil, to'g'ri-noto'g'ri), baholash va ijod (SWOT, kinder metodi, Wordwall).

Vizual Bezak va Pedagogik Psixologiya

Darsda qo'llanilgan tarqatma materiallar rangli, chiroyli va yoshga mos ravishda bezatilgan. Bu psixologik jihatdan o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va topshiriqni bajarishga bo'lgan ishtiyoqni kuchaytiradi. Vizual joziba o'quv motivatsiyasiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishi ilmiy psixologiyada yaxshi isbotlangan.

O'qituvchi tomonidan psixologik iqlim yaratishga alohida e'tibor berilgani ham muhim: tashkiliy qismda samimiy salomlashish, dars shiorini e'lon qilish, o'quvchilarni emotsional jihatdan darsga tayyorlash zamonaviy pedagogik psixologiya talablariga to'la mos keladi.

Zamonaviy Ta'lim Standartlariga Muvofiqligi

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni va umumiy o'rta ta'lim davlat ta'lim standartlariga ko'ra, zamonaviy dars o'quvchini bilim oluvchi emas, balki bilim yaratuvchi sifatida faol ishtirok etishiga yo'naltirilishi lozim. Tahlil qilinayotgan dars aynan shu tamoyilni amalga oshiradi. AKT vositalaridan (proyektor, Wordwall platformasi) foydalanish ham zamonaviy ta'limni raqamlashtirish siyosatiga muvofiq keladi.

XULOSA

O'tkazilgan ilmiy-metodik tahlil asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. "Kitoblar" mavzusida o'tkazilgan ochiq dars kompetensiyaviy yondashuv tamoyillarini to'la amalga oshirishga xizmat qilgan; darsning uch qatlamli maqsad tizimi o'quvchining bilimini, axloqini va ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishga mo'ljallangan.
2. Qo'llanilgan sakkiz xil interaktiv metod Bloom taksonomiyasining bilishdan tortib ijodkorlikkacha bo'lgan barcha kognitiv darajalarini qamrab olgan.

3. Sakkizta maxsus ishlab chiqilgan tarqatma material pedagogik maqsadlarga aniq yo'naltirilgan va vizual jihatdan o'quvchilar uchun jozibali tarzda tayyorlangan — bu o'quv motivatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

4. AKT vositalarini an'anaviy metodlar bilan birlashtirish zamonaviy ta'limni raqamlashtirish siyosatiga muvofiq va o'quvchilar motivatsiyasini oshirishda samarali usul ekanligini isbotlaydi.

5. Ushbu metodik tajribani umumlashtirish va keng tarqatish 7-sinf o'zbek tili fani o'qituvchilari uchun amaliy qo'llanma sifatida xizmat qila oladi; metodlarning moslashuvchanligi ularni boshqa sinf va mavzularda ham qo'llash imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, tahlil qilingan ochiq dars zamonaviy o'zbek tili ta'limining yuqori metodologik namunasi bo'lib, uni metodik to'plamlarga kiritish va pedagogik jamoatchilik e'tiboriga havola qilish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni. — Toshkent, 2020.
2. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti. — Toshkent: DTSI, 2022.
3. O'zbek tili. 7-sinf darsligi / Muharrirlar jamoasi. — Toshkent: DAVR nashriyoti, 2023.
4. Bloom B.S. Taxonomy of Educational Objectives. — New York: Longman, 1956.
5. Yusupova Z. Interaktiv metodlar va ularning ta'limdagi o'rni. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. Hasanov A. Kompetensiyaviy yondashuv asosida dars loyihalash. — Toshkent: O'qituvchi, 2020.
7. To'xtaboyev X. Sariq devni minib. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1981.
8. Mirzayev N. AKT vositalarini ta'limga integratsiya qilish metodikasi. — Toshkent: Akademiya, 2022.
9. www.uzedu.uz — O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi rasmiy sayti.

10. www.ziyonet.uz — O'quv-metodik materiallar elektron kutubxonasi.